

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

М.З.Н.

Мала академія наук
України під егідою
ЮНЕСКО

Національний
технічний університет
ДНІПРОВСЬКА
ПОЛІТЕХНІКА
1899

Міністерство освіти і науки України
Національна академія наук України
Національний центр «Мала академія наук України»
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Київський національний університет
будівництва і архітектури
Національний університет «Запорізька політехніка»
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»
Національний університет «Львівська політехніка»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

**ХVІІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«АКАДЕМІЧНА Й УНІВЕРСИТЕТСЬКА
НАУКА: РЕЗУЛЬТАТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

09 – 12 грудня 2025 року
Полтава

УДК 378.014.6:342.7:81'27

ДЕРЖАВНА МОВНА ПОЛІТИКА В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Панасенко Є.О., PhD

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
postnovus@gmail.com

Мовна політика держави визначає мовні норми та практики у публічній сфері, зокрема в освіті, і впливає на підготовку кадрів, академічну комунікацію й культурну безпеку суспільства. Для України, яка після 2014 року і особливо після повномасштабного вторгнення 2022 року ставить завдання зміцнення національної ідентичності та інформаційної стійкості, мовна політика у вищій школі стає не лише освітнім, а й стратегічним питанням. Законодавчі норми щодо функціонування української мови створюють рамки для університетів, але водночас породжують низку практичних і методичних викликів, які потребують системного аналізу та рекомендацій [2].

Предметом пропонованої наукової розвідки є механізми реалізації державної мовної політики в діяльності закладів вищої освіти (ЗВО) та їхній вплив на освітні програми, кадрову підготовку й академічну комунікацію.

Мета дослідження – проаналізувати виклики, які створює державна мовна політика для вищої школи, і запропонувати практичні заходи для адаптації ЗВО до правових і соціолінгвістичних вимог.

Ухвалений у 2019 році Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної» визначив правові рамки для сфери освіти та професійної комунікації в Україні; його положення продовжують формувати нормативи для університетів [2].

У контексті воєнної агресії питання мовної та культурної безпеки набувають нового значення: університети виступають центрами формування національної ідентичності, отже від їхньої мовної політики залежить стійкість суспільства [4]. Одночасно триває процес інтернаціоналізації вищої освіти (курси англійською, підготовка іноземних студентів), що ставить завдання суміщення державної мовної політики з міжнародними освітніми стандартами.

У процесі цієї діяльності маємо здійснити наступні кроки:

- окреслити законодавчі вимоги до функціонування української мови в ЗВО та виявити ключові виклики реалізації мовної політики в університетах (кадрові, методичні, правові, інтеграційні);
- запропонувати рекомендації реалізації мовної політики для адміністрацій ЗВО та органів управління освітою.

Маємо виклики, на яких наголошує О. Торубара, і які випливають із законодавства. Це неоднорідна готовність академічного персоналу володіти академічною українською; потреба перекладу спеціалізованих дисциплін (термінологія) та адаптації навчально-методичних ресурсів; баланс між державною політикою та міжнародною мобільністю (курси англійською мовою) [1].

Опитування громадської думки показують зміни ставлення до вивчення російської та української мов у різних регіонах – це важливий фон для університетської політики, яка має враховувати регіональні особливості студентських груп і соціальних очікувань [3]. На підставі окреслених фактів, пропонуємо низку практичних порад стосовно реалізації мовної політики.

1) Розгорнути програму мовної підготовки викладачів (курси з академічного письма і методики викладання українською).

2) Інвестувати у створення фахових українськомовних підручників і цифрових ресурсів (термінологічні глосарії, відкриті освітні ресурси).

3) Розробити механізми поєднання державної мовної політики з міжнародною інтернаціоналізацією (двомовні програми, підготовчі курси для іноземців).

4) Враховувати регіональний контекст у впровадженні мовних ініціатив (місцеві мовні практики, потреби студентів).

5) Налагодити співпрацю між Міністерством освіти, університетами та громадськими організаціями для розробки методичних рекомендацій і моніторингу впровадження.

У ході дослідження було обґрунтовано значення державної мовної політики в освітньому просторі України та проаналізовано її вплив на функціонування й розвиток вищої школи. Виконання поставлених завдань дозволило зробити такі узагальнення.

По-перше, доведено актуальність теми у контексті євроінтеграційних процесів, воєнних викликів та потреби консолідації українського суспільства. Показано, що державна мова в освіті виступає не лише інструментом комунікації, а й чинником ідентичності та національної безпеки.

По-друге, проаналізовано законодавчо-нормативну базу – Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної», Закон «Про вищу освіту», а також концептуальні документи МОН. На основі огляду визначено ключові вимоги та механізми впровадження державної мовної політики у вищій школі.

По-третє, у ході дослідження було визначено основні виклики для університетів: потреба в підготовці педагогічних кадрів, здатних проводити навчання українською мовою на високому професійному рівні; необхідність оновлення навчально-методичного забезпечення; адаптація іноземних студентів; забезпечення академічної доброчесності та єдиних стандартів мовної компетентності.

По-четверте, продемонстровано, що ефективна мовна політика у вищій школі сприяє підвищенню якості вищої освіти, розвитку академічної культури, розширенню міжнародної співпраці та конкурентоспроможності українських університетів у глобальному освітньому просторі.

У підсумку зазначимо, що державна мовна політика в освітньому середовищі є системним чинником модернізації української вищої освіти. Успішне її впровадження можливе за умов: дотримання законодавства, посилення інституційної спроможності університетів, підтримки викладачів і студентів, розвитку якісного українськомовного навчального контенту та формування сталої мовної культури. Саме ці напрямки визначають перспективи подальших наукових досліджень та практичного вдосконалення мовної політики в Україні.

Література:

1. Torubara, O. *National language policies and English proficiency in Ukrainian academia. European Journal of Language Policy. Liverpool University Press, 17(2). 2025. P. 256. URL: <https://liverpooluniversitypress.co.uk/doi/epdf/10.3828/ejlp.2025.14> (Дата звернення: 20.11.2025).*

2. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25 квітня 2019 р. № 2704-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (Дата звернення: 20.11.2025).

3. Київський міжнародний інститут соціології. *Ставлення до викладання російської мови в українськомовних школах.* 29.04.2025. URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1513&page=1> (Дата звернення: 20.11.2025).

УДК 378.147:004.9:37.02:81'1

**ТРЕНДИ ЦИФРОВОЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ ЯК ОРІЄНТИРИ ФОРМУВАННЯ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ В13**

Передерій І.Г., д.і.н., професор

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

iryana.perederii@gmail.com

Цифровізація гуманітарних наук визначає стратегічний вектор розвитку сучасної освіти, науки й професійної діяльності. У світовій практиці digital humanities (цифрова гуманітаристика) сформувалася як міждисциплінарна галузь, що поєднує технології оброблення інформації з методами гуманітарного аналізу. Для спеціальності В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа» це означає суттєве оновлення професійних компетентностей та розширення змісту підготовки фахівців відповідно до нових технологічних, інформаційних і комунікаційних вимог.

У центрі розвитку цифрової гуманітаристики – зміщення парадигми від традиційного сприйняття гуманітарної сфери як заснованої лише на текстуальних джерелах до застосування цифрових методів аналізу, моделювання, візуалізації та репрезентації культурної спадщини. Інструменти, засновані на алгоритмах штучного інтелекту, машинному навчанні, хмарних сервісах, семантичних моделях, дедалі глибше інтегруються в практику досліджень та інформаційно-комунікаційну діяльність установ пам'яті – бібліотек, архівів і музеїв. Це формує новий стійкий запит до освітніх програм спеціальності В13: майбутній фахівець повинен не лише володіти традиційними дисциплінами бібліотекознавчо-архівознавчого циклу, базовими знаннями в галузі інформаційних наук, а й бути здатним працювати в постійно технологічно змінюваних цифрових екосистемах, управляти інформаційними потоками, створювати цифрові продукти та здійснювати наукові дослідження засобами цифрових технологій.

Для вітчизняної освіти у цьому контексті вагомим є, зокрема, європейський досвід розвитку цифрових компетентностей у бібліотечних фахівців, що був представлений проекті BIBLIO («Boosting Digital Skills», 2020) програми Erasmus+ напряму КА2. Результати проекту засвідчили дефіцит навичок, пов'язаних з цифровою трансформацією, у працівників бібліотечного сектору Бельгії, Болгарії, Греції, Італії та Латвії [1, с. 63].

Спробуємо окреслити основні тренди розвитку сучасної цифрової гуманітаристики у контексті формування професійних компетентностей майбутніх фахівців спеціальності В13.

Одним з ключових трендів цифрової гуманітаристики є розвиток відкритих цифрових колекцій і репозитаріїв. Публічні бібліотеки, архіви та університети переходять до концепції відкритих даних, що передбачає доступність електронних ресурсів, можливість повторного використання даних та автоматизованого збору інформації. Це формує потребу у фахівцях, здатних забезпечувати інтероперабельність цифрових платформ, працювати з міжнародними стандартами метаданих, застосовувати формати Linked Open Data, управляти цифровими колекціями та здійснювати їх довготривале збереження.

Другий актуальний тренд – використання технологій штучного інтелекту та машинного навчання. Вони активно застосовуються у сфері цифрового пошуку, автоматизованої індексації документів, оптичного розпізнавання текстів (OCR), семантичного аналізу, генерації описів і метаданих. Для спеціальності В13 це означає, що майбутні фахівці мають володіти навичками роботи з інтелектуальними системами, розуміти можливості та обмеження алгоритмів, забезпечувати етичність і коректність використання ШІ у сфері культурної спадщини [1, с. 59].

Третій тренд – розвиток цифрової візуалізації гуманітарних даних. Інтерактивні карти, часові шкали, хронології, 3D-моделювання, віртуальні тури, мультимедійні експозиції та